

Monika Szuman
AGH Akademia Górniczo-Hutnicza
Biblioteka Główna
monika.szuman@bg.agh.edu.pl

Biblioteki świata w Bibliotece Głównej AGH – współpraca bibliotekarzy BG AGH i stypendystów UNESCO

Streszczenie: Autorka przedstawia krótką charakterystykę kategorii użytkowników zagranicznych w BG AGH. Prezentuje doświadczenia ze współpracy bibliotekarzy BG AGH i stypendystów programu UNESCO Chair for Science, Technology and Engineering Education, dzięki którym można poznać opinie, oczekiwania i wyobrażenia użytkowników o bibliotece naukowej.

Słowa kluczowe: użytkownicy zagraniczni, kompetencje bibliotekarzy, przestrzeń w bibliotece, Centrum AGH, UNESCO, Biblioteka 2.0, Biblioteka 3.0, Biblioteka 4.0

Wprowadzenie

W dzisiejszych czasach bardzo ważną rolę w prowadzeniu badań naukowych oraz w procesie kształcenia odgrywa współpraca międzynarodowa, na którą zwraca się coraz więcej uwagi w polskich uczelniach. Także Akademia Górniczo-Hutnicza (AGH) podpisała umowy o współpracy z uniwersytetami, politechnikami i instytutami badawczymi w Europie, Ameryce Północnej i Południowej oraz Azji, dotyczące wielokierunkowych działań w zakresie kształcenia i badań naukowych, a także umowy z uczelniami w ramach obsługi programu Erasmus+. Ponadto AGH jest stroną 26 umów o podwójnym dyplomowaniu z prestiżowymi uczelniami Niemiec, Francji, Japonii, Ukrainy oraz Finlandii, których studenci zdobywają wiedzę na dwóch uczelniach równoległe¹.

Użytkownikami biblioteki naukowej są przede wszystkim pracownicy uczelni i studenci wszystkich stopni studiów. Biblioteka służy nauce, wspomaga procesy kształcenia przyszłych pokoleń naukowców i wykwalifikowanych pracowników. Konsekwencją umiędzynarodowienia uczelni jest zwiększająca się liczba użytkowników zagranicznych w bibliotece, a co za tym idzie, konieczność dostosowania oferty bibliotecznej do ich potrzeb.

Użytkownik zagraniczny w Bibliotece Głównej AGH

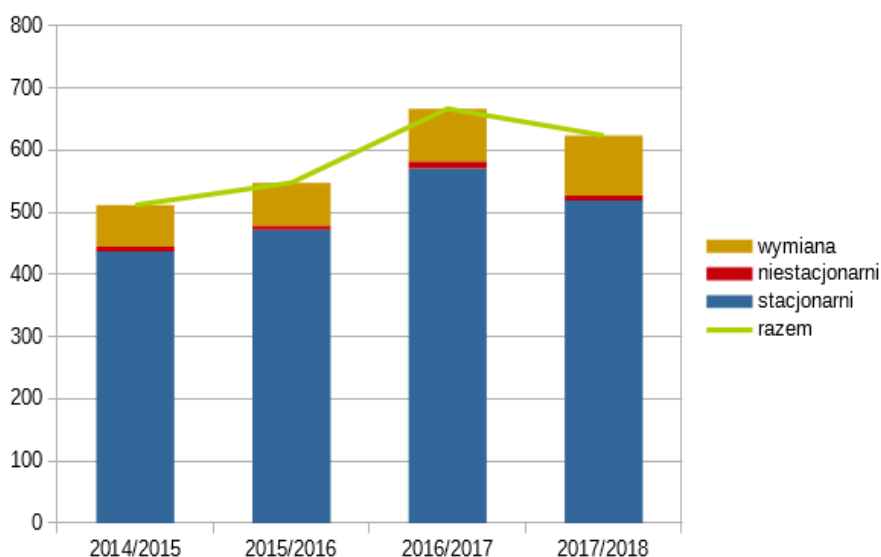
Akademia Górniczo-Hutnicza kształci studentów zagranicznych w pełnym cyklu studiów pierwszego i drugiego stopnia. Inną formą kształcenia jest ta realizowana w ramach programów wymiany:

- Erasmus+ (27 krajów Unii Europejskiej, 4 kraje Europejskiego Obszaru Gospodarczego: Islandia, Lichtenstein, Norwegia, Turcja),
- SMILE (kraje Ameryki Łacińskiej),

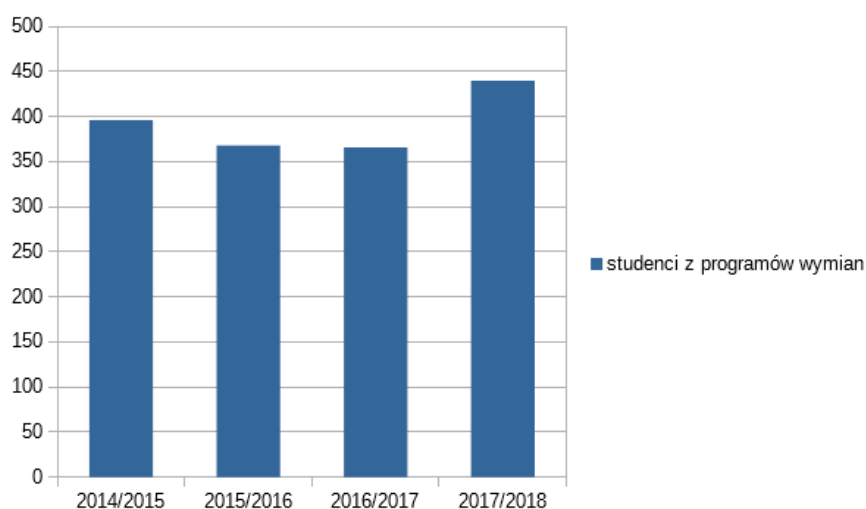
¹ Współpraca międzynarodowa. W: AGH [online]. [Dostęp 4.01.2019]. Dostępny w: <https://www.agh.edu.pl/wspolpraca/wpolpraca-miedzynarodowa/>.

- Program CEEPUS (Central European Exchange Program for University Studies: Albania, Austria, Bułgaria, Chorwacja, Czarnogóra, Czechy, Macedonia, Rumunia, Polska, Słowacja, Słowenia, Serbia, Węgry oraz Bośnia i Hercegowina),
- Polski Erasmus dla Ukrainy,
- UNESCO.

Liczba studentów zagranicznych w AGH w ostatnich latach pozostaje w miarę stała, a dokładne zestawienie prezentują rysunki 1 i 2.

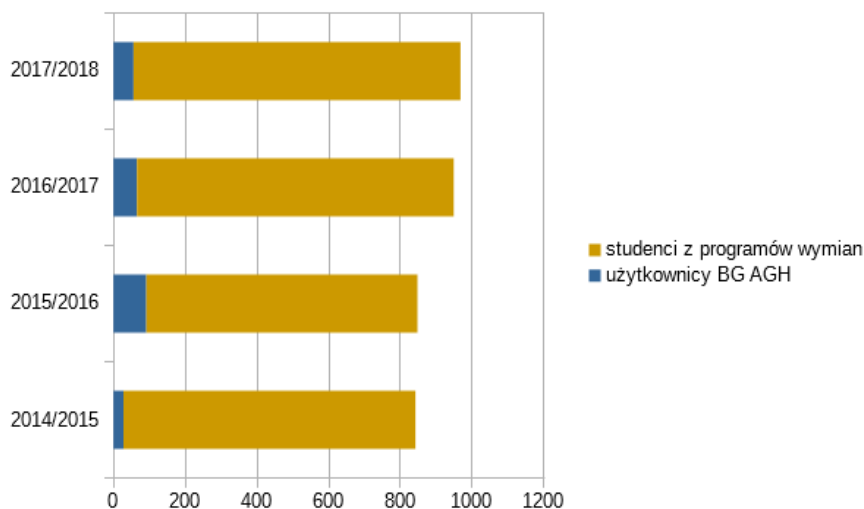

Rys. 1. Studenci zagraniczni w pełnym cyklu kształcenia – pierwszy i drugi stopień studiów
Źródło: opracowanie własne.

Rys. 2. Studenci z programów wymian i staży w ramach pierwszego i drugiego stopnia – trwających nie krócej niż 3 miesiące
Źródło: opracowanie własne.

Pomimo zarejestrowanej ogółem znacznej liczby studentów międzynarodowych w AGH, w Bibliotece Głównej (BG AGH) nie są oni niestety aż tak widoczni (rys. 3).

Rys. 3. Użytkownicy zagraniczni zapisani do BG AGH
Źródło: opracowanie własne.

Oferta BG AGH dla użytkownika zagranicznego

Biblioteka stara się dostosować swoją ofertę do potrzeb użytkownika międzynarodowego. Proponuje usługi w zakresie dostępu do:

- literatury naukowej w różnych językach: angielskim (37 463 wol.), niemieckim (6839 wol.), rosyjskim (6773 wol.) a także francuskim, czeskim, włoskim, ukraińskim,
- licencyjnych e-zasobów,
- strony domowej w języku angielskim,
- szkoleń połączonych ze zwiedzaniem biblioteki, prowadzonych w języku angielskim,
- ulotki informacyjnej w języku angielskim,
- prelekcji w języku angielskim na temat funkcjonowania biblioteki i jej oferty,
- Bibliografii Publikacji Pracowników.

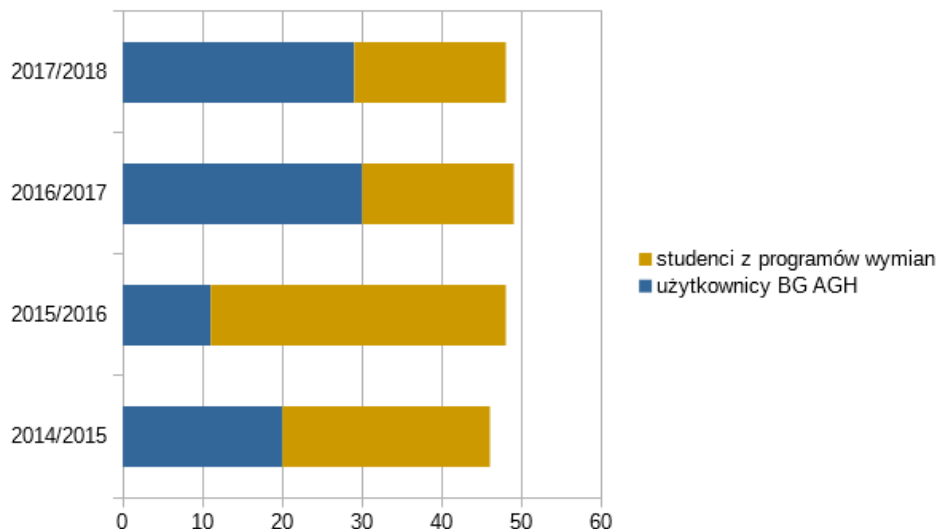
Stypendysta Centrum AGH – UNESCO w BG AGH

Osobną grupę studentów AGH i użytkowników BG stanowią uczestnicy UNESCO Chair for Science, Technology and Engineering Education, w skrócie UNESCO AGH Chair. Po podpisaniu w lipcu 2010 r. umowy pomiędzy Dyrektorem Generalnym UNESCO – Iriną Bokova i JM Rektorem AGH prof. dr. hab. inż. Antonim Tajdusiem oraz po uzyskaniu pozytywnej opinii Senatu AGH, powołana została pozawydziałowa jednostka o nazwie Centrum Międzynarodowej Promocji Technologii i Edukacji AGH – UNESCO. Kierownikiem tej jednostki został prof. dr hab. inż. Janusz Szpytko.

Centrum AGH – UNESCO jest pierwszą w Polsce jednostką pod auspicjami UNESCO, która nie tylko inspiruje i koordynuje oraz wspiera wymianę i transfer wiedzy i praktyki inżynierskiej, ale także kształci na poziomie uniwersyteckim w dziedzinie nauk technicznych w wymiarze międzynarodowym. Oferta adresowana jest przede wszystkim do krajów rozwijających się².

² Centrum Międzynarodowej Promocji Technologii i Edukacji AGH – UNESCO. W: AGH [online]. [Dostęp 8.01.2019]. Dostępny w: <http://www.unesco.agh.edu.pl/>.

Co roku na staż w ramach tego projektu przyjeżdża około 50 uczestników. Dzięki zaangażowaniu i współpracy zarówno kierownika Centrum AGH – UNESCO, jak i dyrekcji oraz pracowników BG AGH, stypendyści często korzystają z usług biblioteki.

Rys. 4. Użytkownicy UNESCO korzystający z zasobów BG AGH
Źródło: opracowanie własne.

Współpraca BG AGH i Centrum AGH – UNESCO

Współpraca pomiędzy BG AGH oraz Centrum AGH – UNESCO rozpoczęła się w 2013 r. od organizacji dla stypendystów szkoleń prowadzonych w języku angielskim i połączonych ze zwiedzaniem biblioteki. Jesienią 2016 r. z inicjatywy kierownika Centrum AGH UNESCO oraz dyrektora BG AGH zaproponowano zorganizowanie spotkania bibliotekarzy krakowskich oraz stypendystów UNESCO celem zdobycia wiedzy w zakresie potrzeb użytkowników oraz próby wskazania wyzwań i oczekiwań stawianych bibliotekom naukowym w Polsce i w wybranych krajach świata. Seminarium *Libraries of the world: experiences of users and librarians* odbyło się w marcu 2017 r. i wzięło w nim udział 48 uczestników, w tym 13 bibliotekarzy reprezentujących biblioteki krakowskie (AGH, Politechniki Krakowskiej, Uniwersytetu Pedagogicznego, Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego). Wygłoszono 27 referatów. Spotkanie zostało bardzo pozytywnie ocenione zarówno przez bibliotekarzy, jak i stypendystów, stąd też podjęta została decyzja o kontynuacji tej formy wymiany doświadczeń. Na kolejne seminarium zaproponowano następujące tematy:

- innowacyjność usług bibliotecznych,
- szkolenia, e-learning,
- kompetencje bibliotekarzy,
- potrzeby i oczekiwania użytkowników,
- oferta biblioteki: księgozbiór, e-źródła,
- otwartość na różnice kulturowe.

Libraries of the world: experiences of users and librarians. Meeting worldwide challenges of today to temat, nad którym w lutym 2018 r. dyskutowało 62 uczestników, w tym 24 bibliotekarzy z bibliotek: AGH, Politechniki Krakowskiej, Uniwersytetu Pedagogicznego, Ja-

giellońskiej, Uniwersytetu Rolniczego, Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Zespołu Szkół Elektrycznych nr 1 w Krakowie). Przedstawiono 15 referatów oraz 24 postery w formie elektronicznej. Z prezentowanych tematów wystąpień oraz rozmów, które toczyły się w trakcie obrad, można wskazać trzy najczęściej poruszane:

- kompetencje bibliotekarzy,
- ewolucja usług bibliotecznych (od biblioteki 2.0 do biblioteki 4.0),
- przestrzeń w bibliotece.

Bibliotekarz widziany oczami użytkownika

Dla użytkownika ważne są kompetencje personelu. Stypendyści rekomendowali na seminarium zatrudnianie specjalistów z wyższym wykształceniem oraz zapewnienie im szkoleń i umożliwienie podnoszenia kwalifikacji. Bibliotekarz powinien być zaangażowany w wykonywaną pracę i pamiętać o pełnieniu edukacyjnej roli. Informacja jest wszędzie i jest ogólnodostępna, ale to właśnie bibliotekarze stają się coraz ważniejsi w procesie oceniania informacji, a także kategoryzowania i klasyfikowania jej w celu łatwego wyszukiwania. „Cyfrowa ochrona”, czyli umiejętność zarządzania zasobami cyfrowymi, a także znajomość systemów i narzędzi wykorzystywanych w procesie informacyjnym oraz znajomość urządzeń mobilnych to coś, czego oczekuje się od bibliotekarza.

Od Biblioteki 2.0 do Biblioteki 4.0

Wypowiedzi stypendystów w trakcie seminarium okazały się bardzo dojrzałe i wskazywały na dużą wiedzę na temat współczesnej biblioteki, a przede wszystkim ewolucji jej usług. Zagraniczni uczestnicy prezentowali głównie kraje rozwijające się, stąd też można było zaobserwować bardzo różnicowane doświadczenia w operowaniu terminologią biblioteczną. Podczas spotkania przewijały się hasła dotyczące zarówno Biblioteki 2.0, jak i Biblioteki 4.0. Poniższa tabela zawiera zestawienie haseł – informacji, które prezentowali uczestnicy seminarium.

Tab. 1 Ewolucja usług bibliotecznych

Biblioteka 2.0	Biblioteka 3.0	Biblioteka 4.0
<ul style="list-style-type: none"> • skoncentrowana na użytkownikach, • pozwala im uczestniczyć w tworzeniu treści i usług, • świadczy usługi interaktywne i wykorzystuje multimedialne technologie Web, • zasoby informacyjne są szybko i łatwo dostępne, • realizuje usługi zgodnie z oczekiwaniami odbiorców. 	<ul style="list-style-type: none"> • biblioteka inteligentna (m.in. samoodnawialna, elastyczna, funkcjonalna, zintegrowana, wydajna, prężna, autonomiczna i wrażliwa; wykorzystuje systemy sztucznej inteligencji), • sieć ścieżek informacyjnych (m.in. łączy razem różnorodne źródła i platformy informacyjne, by kreować mocną treściowo sieć informacji, pracująca ciągle, aby ułatwiać szybkie, dokładne i systematyczne wyszukiwanie informacji), • pozwala na personalizację 	<ul style="list-style-type: none"> • struktura, która nie tylko obejmuje wszystkie usługi i funkcje, ale jest wspierana przez sztuczną inteligencję, • społeczna, semantyczna biblioteka cyfrowa, • podejście oparte nie tylko na programowaniu, ale także na rozwoju środowiska technologicznego, np. przestrzeń twórcza, Google Glass, technologia kontekstowa, digitalizacja treści, duże zbiory danych, przetwarzanie w chmurze, rozszerzona rzeczywistość łą-

	usług bibliotecznych, przestrzeni, usług.	cząca platformy, usługi i duże ilości treści (masywna sieć), <ul style="list-style-type: none">• pozwala bibliotekarzom, użytkownikom i maszynom współistnieć (symbiotyczna sieć), technologia, która pozwala ludziom i maszynom czytać, pisać, wykonywać działania i jednocześnie współdziałać,• biblioteka, która myśli, podejmuje decyzje i zapewnia usługi biblioteczne za pomocą rozumowania (inteligentna biblioteka).
--	---	---

Źródło: opracowanie własne.

Przestrzeń w bibliotece

Biblioteki XXI wieku powinny zapewniać przyjazną wspólną przestrzeń, która zachęca do eksploracji, tworzenia i współpracy między studentami, pracownikami nauki i szerszą społecznością akademicką. Powinny tworzyć centra edukacyjne, realizowane jako połączenie usług tradycyjnych z opartymi na technologii cyfrowej. Uczestnicy seminarium zauważali, że rola edukacyjna staje się dziś podstawą projektowania i budowania bibliotek akademickich, a nowoczesny budynek biblioteczny ma działać jak interfejs, poprzez który użytkownicy mogą kontaktować się z innymi ludźmi i korzystać z materiałów informacyjnych. Wobec przestrzeni bibliotecznej pojawiają się wymagania, m.in. musi być zabezpieczona technologicznie. Ma stanowić przedłużenie sali seminaryjnej, aby umożliwić wspólne i interaktywne kształcenie się.

Spotkania, spotkania...

Współpraca BG AGH z Centrum AGH – UNESCO to nie tylko seminaria. W trakcie przygotowań do drugiego międzynarodowego spotkania bibliotekarzy i stypendystów zaproponowano, aby przyszli młodzi naukowcy przygotowali własną propozycję informacji o usługach biblioteki. Tak powstał konkurs na angielskojęzyczną ulotkę dla użytkowników zagranicznych. Do konkursu zgłoszono 11 projektów. Komisja oceniająca projekty wybrała ulotkę zaproponowaną przez stypendystkę z Tajlandii – Krongkarn Sirunukn wattana.

Nową inicjatywą (od październik 2018 r.) jest organizacja w BG AGH spotkań międzykulturowych, w trakcie których uczestnicy UNESCO Chair for Science, Technology and Engineering Education prezentują swoje kraje. Opowiadają o kulturze, regionalnych tradycjach, kuchni, strojach narodowych. Przyłączają się do nich bibliotekarze BG AGH z prezentacją kultury Polski. Spotkania te organizowane są dla wszystkich zainteresowanych.

Podsumowanie

Kilkanaście lat temu użytkownik zagraniczny w bibliotece był zjawiskiem rzadkim. W dzisiejszych czasach, kiedy możliwości studiowania za granicą są dużo większe, użytkownik taki korzysta z bibliotek na co dzień. Zainteresowanie ofertą projektową AGH adresowaną przede wszystkim do młodzieży z krajów rozwijających się z Afryki, Azji, Ameryki Łacińskiej i Europy jest bardzo duże i wykazuje tendencje wzrostowe. Poprzez inicjatywy Centrum AGH – UNESCO uczelnia wpisuje się w międzynarodowe działania ukierunkowane na kreowanie nowych sposobów inwestowania w przyszłość. Współpraca Centrum AGH – UNESCO i Biblioteki Głównej AGH poprzez inicjowanie wspólnych działań jest inwestycją w międzynarodową edukację.

Bibliografia:

1. GMITEREK, G. Biblioteka 2.0 w 2014 r. – analiza zjawiska. *E-mentor* [online]. 2014, nr 2 (54). [Dostęp 17.10.2018]. ISSN 1731-7428. Dostępny w: <http://www.e-mentor.edu.pl/artukul/index/numer/54/id/1091>.
2. NOH, Y. Imagining Library 4.0: Creating a Model for Future Libraries. *The Journal of Academic Librarianship* [online]. 2015, nr 41, s. 786–797. [Dostęp 18.10.2018]. ISSN 0099-1333. Dostępny w: <https://www.bcn.cl/obtienearchivo?id=documentos/10221.1/69341/1/ImaginingLibrary4.0.pdf>.
3. PIOTROWICZ, G. *Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu na tle modeli i koncepcji rozwojowych współczesnych bibliotek akademickich* [online]. [Dostęp 17.10.2018]. Dostępny w: http://www.repozytorium.uni.wroc.pl/Content/73062/01_Grazyna_Piotrowicz.pdf.
4. SZPYTKO, J., DOBRZYŃSKA-LANKOSZ, E. Biblioteka akademicka w obliczu wyzwań cywilizacyjnych. *Biuletyn AGH* 2018, nr 123, s. 11. ISSN 1898-9624.
5. SZPYTKO, J., DOBRZYŃSKA-LANKOSZ, E. Biblioteka moim trzecim domem. *Biuletyn AGH* 2017, nr 112, s. 18. ISSN 1898-9624.
6. TRĘBACZ, I. Z doświadczeń Centrum AGH UNESCO. *Biuletyn AGH* 2017, nr 112, s. 4. ISSN 1898-9624.